นโยบายสาธารณะ : การพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลพบุรี

Public policy : The model development of Process in Street Food in Lopburi Province

ชนบท บัวหลวง[1]

Chonnabot Bualuang[1]

[1] **นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี**

[1] **Senior Professional Level Public Health Technical Officer, Lopburi Provincial Health Office**

E-mail: Chonbua@gmail.com

Received: September 11, 2020
Revised: October 15, 2020
Accepted: November 2, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิธีการวิจัยแบบผสม(Mixed Method)ในเชิงปริมาณและคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและนโยบายสาธารณะ ในการจัดการอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรีในพื้นที่ขายอาหารริมบาทวิถี จำนวน 3 แห่งโดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 350 คน ประกอบด้วย ประธานชมรมผู้ประกอบการ นายกเทศบาลเมือง เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้บริโภค เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 3 ประการ ดังนี้ (1) สภาพปัจจุบันอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการไม่ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และการอบรมด้านสุขาภิบาลอาหารจากภาครัฐ รวมทั้งการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านสุขลักษณะที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนไม่มีแนวทางการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยริมบาทวิถีที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาร้านอาหารริมบาทวิถียังมีไม่มากนัก (2) รูปแบบการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีโดยการมีร่วมส่วนของชุมชนจังหวัดลพบุรีประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านสุขภาพโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจุดศูนย์กลาง จัดแผนพัฒนา จัดตั้งกลุ่มของผู้ประกอบการ จัดบริการและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนปรับปรุงเทศบัญญัติ 2) มิติด้านเศรษฐกิจ มีคณะทำงานแบบบูรณาการ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) มิติด้านสังคมมีจุดบริการข้อมูล และระบบรักษาความปลอดภัย 4) มิติด้านวัฒนธรรม มีการจำหน่ายอาหารพื้นบ้านและการแต่งกายประจำถิ่น (3) การพัฒนางานวิจัยสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ ประเด็น “อาหารริมบาทวิถี ชีวิตปลอดภัยสู่สาธารณะ” โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี ปี 2563 ในวันที่ 2 กันยายน 2563

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ, อาหารริมบาทวิถี, การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The research mixed methods research combined both quantitative and qualitative approaches together. This paper proposed to study the development of process in street food in Lopburi province and development of public policy. Conducted research in street food areas were 3 locations. The samples were 350 persons ; leader of street vendors municipal president government officers local government officers and consumers and selected by purposive sampling method namely; observation form,survey form,interview form,focus group discussion and workshop were used as research tools while data was analized by interpretation and content analysis.

There were divided into 3 important finding periods. : Firstly Period : Current circumstance problems of street food was; the most of street vendors were not encouraged for improved the street food and equipment materials included training food sanitation from the local government so the incorrect compliance with standards. Futhermore, there were not organized examine the operation of street vendors and the local community participation were loses. Secondly Period: The street food model by community participation were 4 dimentions 1) Health dimention was: usage of local government as center for development, set the street food plan , having group of street vendors established a fund , service and provided the equipment and improved the ordinance. 2) Economic dimention was : working group integrated of sectors in communities and had public relations. 3) Socail dimention was : tourist information center with security system and 4) Cultural dimention was local food,folk art and tradition local custom. Thirdly Period : Development of research into public policy.Topic of “Street food Safe life to public ” approved by The Lopburi Health Food Safety Committee ,2020 on 2 August.

Keywords : Public policy, Street food,community participation , Lopburi Health Assembly Network

ความสำคัญและปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวและมีวัฒนธรรมที่งดงาม โดยเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมที่ดึงดูดคนทั่วโลกให้หลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยว ได้แก่ อาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารริมบาทวิถี (Street food) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประชาชน และปัจจุบันได้มีการขยายตัวไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะเมืองที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวทั้ง 4 ภาคของประเทศ ความนิยมของอาหารริมบาทวิถีในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วโลกเห็นได้ชัดจากการได้รับการจัดให้เป็นอันดับ 1 ในหัวข้อ “World top 10 cities for street food”โดยนิตยสารฟอร์บส ว่าประเทศไทยมีอาหารริมบาทวิถีที่ดีที่สุดจาก 23 เมืองทั่วโลกติดต่อกันเป็นปีที่ 2 โดยสำนักข่าว Cable News Network (CNN) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจำหน่ายอาหารริมบาทวิถีที่ ส่วนใหญ่มักเป็นอาหารปรุงสำเร็จ รับประทานได้สะดวก สามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากพื้นที่ในการจำหน่ายอยู่บริเวณทางเท้าริมถนนหรือในที่สาธารณะต่างๆและมีราคาไม่แพง รวมถึงรสชาติอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ แสดงถึงวัฒนธรรมอาหารของประเทศไทย “อาหารริมบาทวิถี” จึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมสูงขึ้นในปี 2561 ประเทศไทยมีแผงลอยจำหน่ายอาหาร 93,261 แห่ง ผ่านมาตรฐานอาหารสะอาดรสชาติอร่อย 79,012 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 84.72 (กรมอนามัย, 2561) จากการประเมินตามเกณฑ์สุขาภิบาล อาหารของกรมอนามัย ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า มีร้านจำหน่ายอาหารรวมทั้งประเทศจำนวน 60,105 ร้าน ผ่านเกณฑ์มาตรฐานอาหารสะอาดรสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) จำนวน 49,895 ร้าน (ร้อยละ 83.01) และแผงลอยจำหน่ายอาหาร จำนวน 101,102 แผง ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 84,710 แผง (ร้อยละ 83.8) นอกจากนี้ ยังพบว่าการบังคับใช้กฎหมายของท้องถิ่น มีการออกข้อกำหนดในเรื่องสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหารเพียงร้อยละ 40.17และ 32.75 ตามลำดับ ส่งผลให้ไม่มีการควบคุมกำกับให้ร้านอาหารและแผงลอยดำเนินการตามมาตรฐาน (กรมอนามัย, 2560)

นโยบายสาธารณะ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของภาครัฐใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกลไกลที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา (Dye, 1984) ดังนั้นการจัดการอาหารริมบาทวิถี จึงควรใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมทั้งในระดับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของภาครัฐ และชุมชนควรให้ความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลผลิตผลลัพธ์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริง (Maclaghlin, 1978) โดยใช้กลไกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เป็นเครื่องมือหลักสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ เปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาควิชาการและภาคการเมือง เข้ามาแลกเปลี่ยนแนวคิดและนำเสนอทิศทาง การพัฒนาผ่านการถกแถลง เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างแท้จริง (สุคนธ์ เจียสกุล, 2548)

กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศยกระดับมาตรฐานอาหารริมบาทวิถี “อาหารปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพ” ตั้งเป้าขยายพื้นที่ต้นแบบครบทุกจังหวัดในปี 2564 เพื่อพัฒนายกระดับสู่มาตรฐาน และส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ จังหวัดลพบุรี จึงได้ดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว โดยมีการสำรวจมาตรฐานร้านจำหน่ายอาหาร แผงลอย จำนวน 1,223 ร้านในปี 2560 พบว่า ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพียงร้อยละ 45 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี,2560) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษานโยบายสาธารณะ:การพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลพบุรี เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการอาหารริมบาทวิถี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

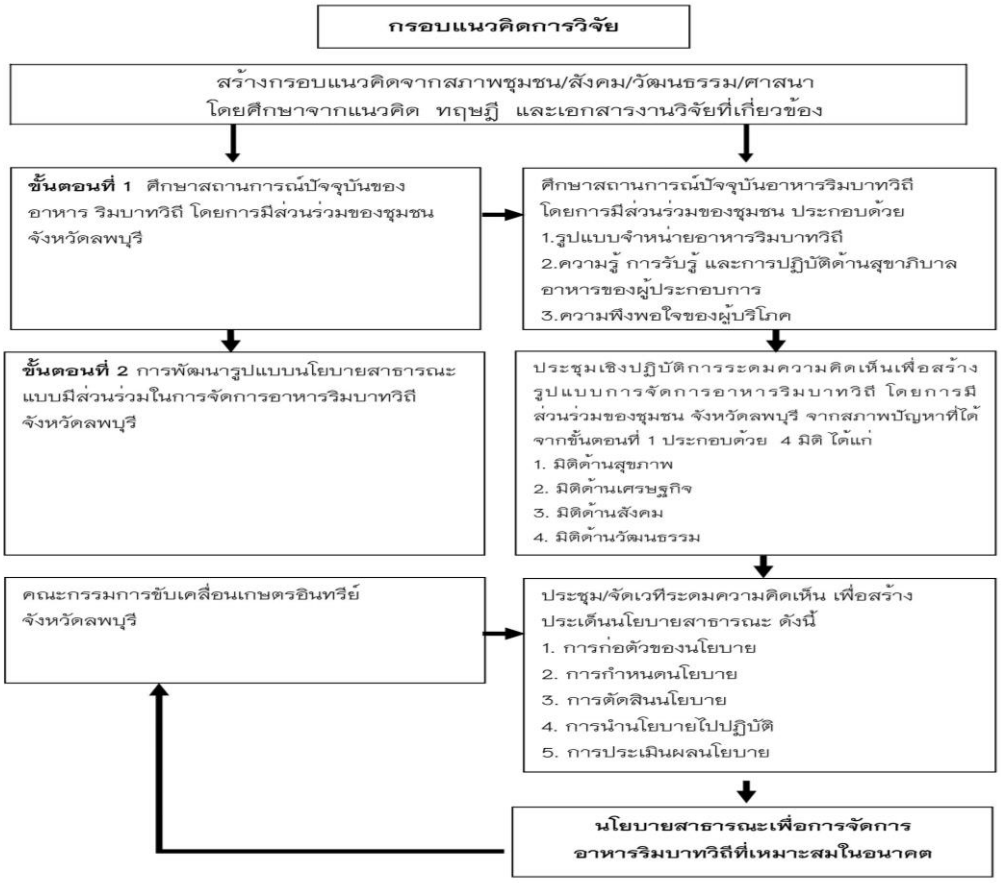
ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวคิดนโยบายสาธารณะ โดยใช้ทฤษฎีของดาย (Dye,1978) ศึกษาตัวแบบกระบวนการนโยบายสาธารณะ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อตัวของปัญหา การกำหนดประเด็นนโยบาย การตัดสินนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย รวมทั้งให้ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายให้มีความเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

อรพินท์ สพโชคชัย (2551:14–15) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็น กระบวนการที่นำประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่งยาก มาร่วมกันหาทางออก เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมโดยนำเอาความเห็นและข้อเสนอแนะมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550

3. แนวคิดมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร ตามมาตรฐานอาหารริมบาทวิถี (Street Food Good Health) ของกรมอนามัย ประกอบด้วย 4 มิติ (กรมอนามัย,2562) ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านเศรษฐกิจ (3)ด้านสังคม และ (4) ด้านวัฒนธรรม สรุปเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรการศึกษา คือ นายกเทศบาลเมือง สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี พาณิชย์จังหวัด/เกษตรจังหวัด ผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้บริโภคในตลาดโต้รุ่ง 3 แห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 560 คน

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยพิจารณาลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้บริโภคที่มาใช้บริการร้านอาหารแผงลอยที่อาหารริมบาทวิถีใน 3 ตลาดโต้รุ่ง จำนวน 350 ตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 45 คน ได้แก่ นายกเทศบาลเมือง สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี พาณิชย์จังหวัด/เกษตรจังหวัด (2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการปฏิบัติจำนวน 305 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้บริโภคในตลาดโต้รุ่ง 3 แห่ง ได้แก่ (1) ตลาดโต้รุ่งสถานีรถไฟ (2) ตลาดโต้รุ่งสระแก้ว และ (3) ตลาดโต้รุ่งลำนารายณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจ (Checklist Form) แบบตรวจสอบมาตรฐานของอาหารริมบาทวิถี

2. แบบสังเกต (Observation Form) ใช้เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมมุ่งเน้นสังเกตการปฏิบัติของผู้ประกอบการ

3.แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาหาร ริมบาทวิถี

3.2 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้บริโภค

4. ประเด็นสนทนากลุ่มกับตัวแทน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อคิดเห็นและแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถีฯ

5. ชุดทดสอบน้ำยาตรวจเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรีย SI-2

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของอาหารริมบาทวิถี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ความรู้ การรับรู้ การปฏิบัติด้านสุขาภิบาลอาหารของผู้ประกอบการและความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ,แบบสังเกต,แบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรีการวิจัยระยะนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 ที่เป็นสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถี โดยการมีร่วมส่วนของชุมชนจังหวัดลพบุรี มาเป็นข้อมูลนำเข้าในการวิจัย ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านเศรษฐกิจ (3) ด้านสังคม และ (4) ด้านวัฒนธรรม (กรมอนามัย, 2562) เพื่อพัฒนาสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นโยบายสาธารณะ:การพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรี สรุปผลการวิจัยประเด็นสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของอาหารริมบาทวิถีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรี

อาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี ผู้ประกอบการจำนวน 180 คนพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 67.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 35 จำหน่ายอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยวมากที่สุดและไม่ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือการอบรมสุขาภิบาลอาหารจากภาครัฐ ร้อยละ100 สำหรับการประเมินความรู้สุขาภิบาลอาหารของผู้ประกอบการ พบว่ามีความรู้ระดับปานกลางร้อยละ 51.2 โดยข้อที่ได้คะแนนมากที่สุด คืออาหารที่วางจำหน่ายทุกชนิดควรมีการปกปิดป้องกันฝุ่นละออง แมลงและสัตว์นำโรค และสารปรุงแต่งอาหารเครื่องปรุงรสต้องมีเลขทะเบียนเครื่องหมาย อย. และข้อที่ผู้ประกอบการมีความรู้น้อยที่สุดคือการล้างภาชนะตามข้อกำหนดสุขาภิบาลอาหารร้อยละ 28.2 ผลการตรวจด้านชีวภาพ พบเชื้อมากที่สุดในมือผู้สัมผัสอาหารคิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาคือตัวอย่างอาหารคิดเป็นร้อยละ 29.4 และพบเชื้อน้อยที่สุด คือ ภาชนะอุปกรณ์คิดเป็นร้อยละ 27.1,ด้านผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างอาหาร 255 ตัวอย่าง พบเชื้อเกินมาตรฐาน 69 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 27.1 พบมากที่สุดในผักสดคิดเป็นร้อยละ12.2 รองลงมาคือน้ำแข็งคิดเป็นร้อยละ 5.1และอาหารต้ม/ลวกคิดเป็นร้อยละ4.7ตามลำดับ ส่วนผลการตรวจวิเคราะห์ภาชนะอุปกรณ์จำนวน 153 ตัวอย่างพบเชื้อเกินมาตรฐาน 45 ตัวอย่าง พบมากที่สุดในจานและแก้วคิดเป็นร้อยละ 9.2 รองลงมาคือถ้วยช้อนส้อมและตะเกียบคิดเป็นร้อยละ 5.2,4.2 และ 1.3 ตามลำดับ สำหรับด้านการปฏิบัติของผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี พบว่า น้ำดื่มและเครื่องดื่มตลอดจนน้ำใช้สะอาดมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติด้านสุขาภิบาลอาหารอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.0001$) ส่วนข้อที่ผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถีสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ฯได้น้อยที่สุดและควรได้รับการพัฒนาขึ้นอีก ได้แก่ สุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้สัมผัสอาหารการปกปิดและการเก็บอาหารในอุณหภูมิที่เหมาะสมและถุงขยะที่ไม่รั่วซึม

ด้านความพึงพอใจของผู้บริโภค 100 ราย พบว่าส่วนใหญ่มีความถี่ในการซื้อ 2-3 วันต่อครั้งร้อยละ 43 เหตุผลคือ สะดวก ซื้อได้ง่าย และมีเวลาจำกัด คิดเป็นร้อยละ 84,67และ69 ตามลำดับ และผู้บริโภคมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดการน้ำเสีย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจด้านการสุขาภิบาลอาหารของผู้บริโภครายข้อ

ความพึงพอใจด้านการสุขาภิบาลอาหาร	$\bar{x}$	S.D.
1. ความสะอาดของแผงจำหน่ายอาหาร	4.22	0.60
2.โครงสร้าง ความแข็งแรงของแผงจำหน่ายอาหาร	4.51	0.50
3. ความสะอาดของอาหารที่วางจำหน่าย	4.17	0.59
4. การปกปิดอาหารที่วางจำหน่าย	4.02	0.65
5. การจัดเก็บอาหารสดของแผงลอย	4.03	0.63
6. ความสะอาดของสารปรุงแต่งอาหารและเครื่องปรุงรส	4.51	0.50
7. ความปลอดภัยของสารปรุงแต่งอาหารและเครื่องปรุงรส	4.61	0.49
8.ความสะอาดของน้ำแข็ง น้ำดื่ม และเครื่องดื่ม	4.33	0.57
9.ความปลอดภัยของน้ำแข็ง น้ำดื่ม และเครื่องดื่ม	4.31	0.54

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความพึงพอใจด้านการสุขาภิบาลอาหาร	$\bar{x}$	S.D.
10. ความสะอาดของภาชนะอุปกรณ์	4.58	0.57
11. ความปลอดภัยของภาชนะอุปกรณ์	4.62	0.55
12. การล้างภาชนะอุปกรณ์	4.21	0.66
13. การจัดการน้ำเสีย	3.83	0.90
14. การจัดเก็บภาชนะอุปกรณ์	4.17	0.71
15. การจัดการขยะมูลฝอย	4.04	0.76
16. การกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค	3.99	0.73
17. ความสะอาดของเครื่องแต่งกายของผู้ขายอาหารริมบาทวิถี	4.02	0.72
18. ความสะอาดของมือและเล็บของผู้ขายอาหารริมบาทวิถี	4.21	0.56
19. พฤติกรรมการหยิบจับสัมผัสอาหารของผู้ขายอาหาร	4.36	0.56

ด้านผลจากการสังเกตของผู้วิจัยพบไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ100 เนื่องจากการผ่านเกณฑ์มาตรฐานต้องผ่านทุกข้อ รวมถึงผลจากการจัดกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) พบผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และไม่ผ่านการอบรมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขพ.ศ.2561 ตลอดจนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญและไม่ตระหนักต่อมาตรฐานหลักสุขาภิบาลอาหาร ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกฎเกณฑ์ร่วมกับทางภาครัฐทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม –สิงหาคม พ.ศ.2563 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบสภาพปัญหาอาหารริมบาทวิถีของจังหวัดลพบุรี เพื่ออธิบายข้อค้นพบและค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะ ตามกระบวนการและขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Dye,1978) มีผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (public policy formation) ในการศึกษาพบว่าการก่อตัวของนโยบายสาธารณะในจังหวัดลพบุรี ก่อตัวจากจากนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุข ยกระดับมาตรฐานอาหารริมบาทวิถี (Street Food Good Health) โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาอาหารริมบาทวิถี เข้าสู่มาตรฐานอาหารริมบาทวิถี (Sreet Food Good Health) จังหวัดลพบุรีมีต้นทุนในด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาอาหารปลอดภัยทุกระบบและมีคณะทำงานอาหารปลอดภัยโดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี เกษตรจังหวัดเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ภาคเอกชนและเครือข่ายชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี โดยผู้วิจัยในฐานะเลขานุการของคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี เกิดความตระหนักเห็นความรุนแรงของปัญหา เกิดสำนึกร่วมกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาและชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถีเห็นโอกาสในการนำศักยภาพของตนเองในด้านต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหา โดยมีกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การพัฒนากลไกการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพให้กับผู้ประกอบการและสร้างความเข้มแข็งให้กับชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี ฟื้นฟูสถาบันหลักให้เป็นผู้มีบทบาทหลักในการพัฒนาอาหาร ริมบาทวิถี คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการวิเคราะห์สถานการณ์

อาหารริมบาทวิถีและเตรียมความพร้อมชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี โดยเน้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคได้สะท้อนปัญหาและความต้องการ มีการสรุปบทเรียนและร่วมกำหนดแนวทางดำเนินงาน โดยมีแนวทางมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์อาหารริมบาทวิถี ผู้วิจัยในฐานะเลขานุการของคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี ได้ประสานงานผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี มาประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการ 1 ครั้งและไม่เป็นทางการ 2 ครั้ง เพื่อรับทราบสถานการณ์อาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี การปฏิบัติด้านสุขาภิบาลอาหารของผู้ประกอบการและความพึงพอใจของผู้บริโภค ร่วมกันพิจารณาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดลพบุรี มาเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงาน รับรู้การดำเนินงานวิจัยพร้อมกับสอบถามความสนใจของผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถีที่จะร่วมกิจกรรม โดยมีคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายชุมชนเข้ามาช่วยดำเนินงานร่วมกัน ต่อมาก็ร่วมกันวิเคราะห์รับทราบสถานการณ์ปัญหาของพื้นที่และร่วมกันพิจารณาสถานการณ์การเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอาหารริมบาทวิถี โดยพบว่าอยู่ในช่วงใกล้เลือกตั้งในเดือนธันวาคม 2563 ทำให้มีการแบ่งฝ่ายทางการเมือง รวมถึงผู้ประกอบการและผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินกิจกรรมพัฒนาจากรัฐและท้องถิ่น แต่ก็มองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาและฟื้นฟูอาหารริมบาทวิถี ด้วยทุนทางสังคมและการหนุนเสริมของหน่วยงานภาครัฐ จึงได้ร่วมวิเคราะห์ทุนทางสังคม เพื่อค้นหาผู้นำที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงมาเป็นคณะทำงาน โดยคำนึงถึงคุณสมบัติ และองค์ประกอบของคณะทำงานให้ครอบคลุมผู้ส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ตัวแทนท้องถิ่น ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้บริโภค อสม. และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20-30 คน

1.2 การเตรียมพื้นที่อาหารริมบาทวิถีในตลาดโต้รุ่ง 3 แห่ง คณะทำงานร่วมวางแผนการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการ ด้วยการจัดประชุมชี้แจงความเป็นมาของและแนวทางของการวิจัย แสดงความโปร่งใส และ ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับและจัดตั้งคณะทำงานของอาหารริมบาทวิถีในตลาดโต้รุ่งแต่ละแห่ง มีการประชุมใหญ่ 1 ครั้ง ทำให้รับทราบปัญหาความไม่วางใจและเชื่อมั่นต่อการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น และระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันหารือในคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี และใช้กลไกการประสานความร่วมมือในการร่วมกัน จัดทำแนวทางการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีร่วมกัน 2 ครั้ง และได้จัดตั้งคณะทำงาน มีการพัฒนาศักยภาพคณะทำงานในด้านความรู้เรื่องสุขาภิบาลอาหาร มาตรฐานอาหารริมบาทวิถี 1 ครั้ง และเริ่มการสื่อสารผ่านเสียงตามสายในตลาดโต้รุ่งเป็นเวลาต่อเนื่องทุกวันในช่วงเวลา 17.00-18.00 น. เป็นระยะเวลา 2 เดือนและเสริมศักยภาพให้กับระดับบุคคลให้ตัวแทนผู้ประกอบการให้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังทางสุขาภิบาลอาหารในพื้นที่ การสังเกตแผงลอยร้านอาหาร และการตรวจโดยใช้ชุดทดสอบอาหารเบื้องต้น คณะวิจัยก็มีการประชุมคณะทำงานเพื่อสรุปบทเรียน วิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัญหา อุปสรรค พร้อมกับแนวทางแก้ไข เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีเทศบาลเมืองลพบุรีและเทศบาลตำบลลำนารายณ์เป็นกลไกหลักในการพัฒนาและประสานงาน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานก็คือ การทำงานของฝ่ายการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้อำนาจในการสั่งการและตัดสินใจ ทำให้คณะทำงาน ผู้ประกอบการอาหาร ริมบาทวิถีเกิดความท้อแท้และอยากจะถอนตัวจากการพัฒนา ประกอบกับการประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐจากภาคส่วนต่าง ๆ มีการส่งเสริมและพัฒนาที่ไม่พร้อมกัน ผู้วิจัยและคณะทำงานช่วยกันประคับประคองและแสดงความตั้งใจด้วยการ

พูดคุยและหาทางออกร่วมกันจนสถานการณ์ต่าง ๆ คลี่คลายและกลับมาทำงานร่วมกัน ในขณะที่การประสานงานก็ใช้รูปแบบการออกหนังสือเชิญเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร

2. การกำหนดประเด็นนโยบายสาธารณะ (public policy alternative development) ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการที่ใช้คือการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้บริโภคที่เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบมาร่วมพิจารณาและวิเคราะห์ความเสี่ยง จนได้แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการวิจัยเปิดโอกาสให้คณะทำงานที่เป็นตัวแทน อันประกอบด้วย ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริโภค หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมความคิดเห็นถึงการแก้ไขปัญหา โดยมองไปสู่จุดหมายการพัฒนายกระดับมาตรฐานอาหารริมบาทวิถีและร่วมกำหนดเป้าหมาย โดยนำจุดเด่นของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมมาผสมผสานแนวทางการพัฒนา ยกร่างวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีและจัดประชุมใหญ่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม1ครั้ง โดย(ร่าง)วิสัยทัศน์ คือ “อาหารริมบาทวิถี ชีวิตปลอดภัยสู่สาธารณะ” ทั้งนี้ การสร้างทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะ คณะทำงานและผู้วิจัยได้ร่วมกันสร้างทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา จัดกลุ่มเนื้อหาระดับยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถี (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาหารริมบาทวิถี โดยกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ และ(4) ยุทธศาสตร์พัฒนารูปแบบการสื่อสารสาธารณะ มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยมีการเชิญคณะทำงานประสานหน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริโภค มาร่วมพิจารณาบทบาทภารกิจและมีความรู้ที่สามารถหนุนเสริมและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกำหนดมาตรการเชิงนโยบาย มีการประชุมในระดับยุทธศาสตร์ 2 ครั้ง ผลจากกระบวนการเรียนรู้ ก็คือ ทำให้ผู้ประกอบการและเครือข่ายเกิดความเชื่อมั่นต่อการพัฒนาและเห็นรูปธรรมการแก้ไขปัญหาที่จับต้องได้ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยและคณะทำงานได้มีการจัดประชุมระดมความเห็นเพื่อรับฟังความคิดที่หลากหลาย อุปสรรคที่พบในการระดมความเห็น คือ ความไม่พอใจต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐที่รับผิดชอบ ทำให้เกิดบรรยากาศตึงเครียดและพร้อมจะสร้างความขัดแย้ง และเป็นบทบาทของผู้วิจัยที่ได้คลี่คลาย สถานการณ์ ควบคุมการระดมความเห็นให้ไปสู่แนวทางที่เป็นทางออกอย่างสร้างสรรค์ บนฐานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชน

3. การตัดสินใจนโยบายสาธารณะ (Public Policy Decision Making) นำทางเลือกมาสู่การตัดสินใจนโยบายสาธารณะ โดยคณะทำงานขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี นำผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรี เข้าที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีเป็นประธาน ในวันที่ 2 กันยายน 2563 ณ ห้องประชุมทานตะวัน ศาลากลางจังหวัดลพบุรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้แทนภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยร่วมกันพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะและร่วมกันรับรองเป็นฉันทามติ ดังนี้ (1) ด้านสุขภาพ มิติด้านนี้ถือเป็นมาตรฐานบังคับที่ต้องพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐาน จังหวัดลพบุรี เห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีในตลาดโต้รุ่งทุกแห่ง มีการจัดทำแผน การจัดบริการ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอแก่ผู้ประกอบการและผู้สัมผัสอาหาร ตลอดจนการปรับปรุงเทศบัญญัติให้เป็นปัจจุบัน (2) ด้านเศรษฐกิจ ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของเครือข่ายผู้ประกอบการ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ และมีป้ายบอกชื่อร้านหรือแผงลอยจำหน่ายอาหารที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน พร้อมระบุราคาที่เป็นธรรมและมีรูปภาพประกอบ (3) ด้านสังคม ควรจัดให้มีจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP/SME /ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ /Young Smart Famer ร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชนและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีจุดบริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว มีระบบการรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายอาหารริมบาทวิถี เพื่อรับฟังปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และคัดเลือกหรือแต่งตั้งผู้แทนหรือแกนนำผู้ประกอบการในแต่ละจุด เพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และเป็นตัวแทนในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับทางราชการ และ 4.ด้านวัฒนธรรม ควรจัดให้มีสินค้าที่สามารถโชว์ศิลปะการทำอาหาร และรูปลักษณ์ที่ดึงดูดใจในการบริโภค ได้แก่ การชิมอาหาร การจัดเทศกาลอาหาร การสอนทำอาหาร การสาธิตการทำอาหารและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวอาหารตามลำดับ รวมถึงการจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน/ การแต่งกายประจำถิ่น หรือมีการแสดงวัฒนธรรมประจำถิ่น ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาอาหารริมบาทวิถีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรี

4. การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (public policy implementation) ผลการศึกษาพบว่าการนำ นโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ มาจากการสร้างความร่วมมือในการรับมือของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติโดยผนวกไปกับกิจกรรมการพัฒนาตามภารกิจที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงานทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ การนำนโยบายอาหารริมบาทวิถีไปสู่ปฏิบัติประกอบด้วย 7 โครงการแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ (1) โครงการที่ชมรมผู้ประกอบการจะดำเนินการด้วยตนเอง 3 โครงการ และ (2) โครงการที่หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่ร่วมกันดำเนินงานจำนวน 4 โครงการ

5. การประเมินผลนโยบายสาธารณะ (policy evaluation) ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอผลการดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 2 เดือนที่เริ่มศึกษาและพัฒนาอาหารริมบาทวิถีไปพร้อม ๆ กับกระบวนการผลักดันสู่นโยบายสาธารณะและนำไปสู่การทบทวนนโยบายแผนงานโครงการต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

5.1 มิติด้านสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมืองลพบุรีและชัยบาดาล) มีการจัดทำแผนพัฒนาอาหารริมบาทวิถีในปี 2564ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณค่าทางสังคม สร้างสังคมและเศรษฐกิจรากฐานให้เข็มแข็ง โดยมีการจัดอบรมผู้ประกอบการ 125 คนและผู้สัมผัสอาหาร 80 คน ในระหว่างวันที่ 7–13 สิงหาคม 2563, จัดตั้งคณะทำงานผ่านการขับเคลื่อนคณะกรรมการอาหารปลอดภัยจังหวัดลพบุรี,

นำร่องจัดตั้งกองทุนอาหารริมบาทวิถีตลาดโต้รุ่งลำนารายณ์และจัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถีแบบไม่เป็นทางการ, มีการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมสถานที่จำหน่ายและสะสมอาหารกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่ยังไม่เป็นปัจจุบันและจะดำเนินการต่อในปี 2564 นอกจากนี้ มีการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังการปนเปื้อนอาหารริมบาทวิถีจำนวน 194 ร้าน ยังคงพบว่าแผงลอยจำหน่ายอาหารไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 ซึ่งจากการสังเกตยังพบเห็นขยะในที่ต่าง ๆ,ร้านค้าไม่มีระบบบำบัดของเสียมีการทิ้งของเสียลงในท่อน้ำสาธารณะและผู้ประกอบการมีการปฏิบัติสุขลักษณะไม่ถูกต้อง เช่น ไม่ได้สวมใส่ที่ปิดปากเวลาปรุงประกอบอาหาร ขาดการสวมหมวก/ผูกผ้ากันเปื้อน รวมถึงไม่ใช้มือหยิบจับสัมผัสอาหาร

5.2 มิติด้านสังคม มีระบบการรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของประชาชน โดยลงพื้นที่ตรวจตราอำนวยความสะดวกด้านการจราจร พร้อมตั้งแผงเหล็ก/กรวยยาง และติดตั้งไฟกระพริบตลอดแนวถนนฝั่งซ้าย 1 เลน เพื่อความปลอดภัยของประชาชนที่ลงมาเดินบนถนนในช่วงเวลา 18.00 น.–24.00 น., มีการตีเส้นจราจรและทาสีทางม้าลาย รวมถึงจัดทำแผนเฝ้าระวังความปลอดภัย ระบบการป้องกันอัคคีภัย ซึ่งในบางจุดตามซอกซอยยังไม่มีแสงสว่างที่เพียงพอ, มีการกั้นเขตแบ่งถนนคนเดินและรถสัญจรอย่างชัดเจน แต่ในบางจุดบริเวณซอยค่อนข้างเปลี่ยว แสงสว่างไม่ทั่วถึงและยังขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยต่อทรัพย์สินค่อนข้างน้อย สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะการประสานความร่วมมือในการแจ้งเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย ความสกปรก เป็นต้น ผ่านช่องทางในรูปแบบ ID Line และ Facebook

5.3 มิติด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน มีแผนดำเนินการปีงบประมาณ 2564 และอาหารราคาถูก(หนูณิชย์ติดดาว) เข้าร่วมโครงการจำนวน 35 ร้าน

5.4 มิติด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมอาหารประจำถิ่น/การแต่งกายและการละเล่นพื้นบ้านมีแผนดำเนินการปีงบประมาณ 2564

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายสาธารณะ:การพัฒนารูปแบบการจัดการอาหารริมบาทวิถีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลพบุรีผลการวิจัยดังนี้ อาหารริมบาทวิถีจังหวัดลพบุรีส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านสุขลักษณะที่ไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Wirakartakusumah, Purnomo, & Dewanti Hariyadi (2014) พบว่า ประเทศอินโดนีเซียใช้เวลายาวนานในการพยายามปรับปรุงมาตรฐานอาหารริมบาทวิถี โดยเฉพาะด้านความรู้และการปฏิบัติของผู้ประกอบการเช่นเดียวกับ ลูคก้า และทอร์เรส (Lucca & Torres, 2004) พบว่าผู้จำหน่ายอาหารริมบาทวิถี ยังมีการปฏิบัติตามด้านสุขอนามัย ไม่เหมาะสมในการเตรียมอาหารและการขาดความรู้พื้นฐานจะส่งผลต่อปัญหาสุขภาพของประชาชน ตลอดจนการได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะประเด็น“อาหารริมบาทวิถี ชีวิตปลอดภัยสู่สาธารณะ” เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก โดยปัจจัยสนับสนุนคือการประสานงาน การจัดการเครือข่าย การเรียนรู้และการสื่อสาร เช่นเดียวกับข้อเสนอของ Cuthill และ Fien (2005)เสนอว่าการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่เปิดโอกาสในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงการสร้างความร่วมมือให้เป็นบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมจะต้องใช้เวลามากยาวนานทั้งกลุ่มชุมชนและชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาทุนทางสังคมในพื้นที่เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายชมรมผู้ประกอบการอาหารริมบาทวิถีในจังหวัดลพบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐควรต้องพิจารณาทุนทางสังคม

ในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งก่อนเป็นอันดับต้น เพื่อที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดการทำงานเพื่อสร้างการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายต่อไป

2. การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดลพบุรีเป็นการนำสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นมาใช้ในการสร้างเครือข่ายจัดประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติปีละ1ครั้ง

3.การพัฒนาการประเมินผลนโยบายสาธารณะยังไม่สามารถกระทำบนฐานของข้อมูลที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากนัก ดังนั้นจึงควรนำเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการประเมินผล

4. ควรมีการจัดการด้านการสื่อสารต่อสาธารณะที่สามารถสร้างพลังการมีส่วนร่วมในวงกว้างให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของการประเมินผลการจัดการอาหารริมบาทวิถีที่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาเป็นกลไกประเมินผลนโยบายและเป็นเจ้าของ

2. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและศึกษาเฉพาะกรณีจะมีข้อจำกัดเชิงความเป็นสามัญการ ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยต่อยอดในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณโดยอาจนำไปศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเครือข่ายสมัชชาสุขภาพหรือเชิงประเด็นอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย.(2561). *รายงานสรุปผลดำเนินการเฝ้าระวังด้านสุขาภิบาลอาหาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมอนามัย.(2562). *อาหารริมทางหรืออาหารริมบาทวิถี (Street food).* วารสารสุขาภิบาลอาหารและน้ำ, 10(2), 3–4.

สุคนธ์ เจียสกุล.(2548). สถานการณ์อนามัยสิ่งแวดล้อม ในประเทศไทย พ.ศ. 2548–2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดกระทรวง สาธารณสุข.* ลพบุรี: สำนักงาน.

Cuthill, M., & Fien, J. (2005). *Capacity building: Facilitating citizen participation in local governance*. *Australian Journal of Public Administration*, *64*(4), 63–80.

Dye, T. R. (1984). *Understanding public policy* (7th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Lucca & Torres.(2004). *Food safety and hygiene practices of vendors during the chain of street food production in Florianopolis, Brazil: A cross–sectional study*. Food Control 62, 178–186.

Maclaghlin, Milbrey W. (1978). *Learning from experience: lesson from policy implementation*. Education and Policy analysis, 9(2), 171–178.

Wirakartakusumah, Purnomo, & Dewanti Hariyadi. (2014).*Safety of Street Food: Indonesia's Experience*. Bogor Agricultural University.